

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU, KULTURU I SPORT

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA
DIDAKTIKA-METODIKA
ZA GIMNAZIJE

Zenica, juni 2023.

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU, KULTURU I SPORT**

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA

DIDAKTIKA-METODIKA

ZA GIMNAZIJE

Zenica, juni 2023.

**Kurikulum nastavnog predmeta Didaktika-metodika
za gimnazije**

Izdavač: Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu
i sport Zeničko-dobojskog kantona

Za izdavača: Draženka Subašić, ministrica

Voditeljica Stručnog tima:
Aida Salkić, direktorica Pedagoškog zavoda Zenica

Grupa za izradu predmetnog kurikulumuma:

dr. sc. Amer Ćaro, voditelj
dr.sc. Selvedin Delić, koordinator
mr. sc. Edina Kos-Burić, član

Recenzent:
prof. dr. Edina Vejo

Tehnička priprema i uređenje:
Pedagoški zavod Zenica

SADRŽAJ

A/ OPIS PREDMETA	5
B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA	8
C/ OBLASNA STRUKTURA PREDMETNOG KURIKULUMA	9
D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI	11
GIMNAZIJA	11
3. razred gimnazije	11
4. razred gimnazije	15
E/ UČENJE I PODUČAVANJE	19
F/ VREDNOVANJE U PREDMETNOM KURIKULUMU	22
G/ PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA	25

A/ OPIS PREDMETA

“Teško svakoj vrsti obrazovanja koje razara najuspješnija sredstva istinskog obrazovanja i upućuje nas na cilj umjesto da nas već na samom putu usrećuje”. (Goethe)

„Ono što želimo da se nađe u pedagoškom ishodu, mora se naći u obrazovnom postupku“. (M. Slatina)

Svrha predmeta Didaktika-metodika se ogleda u usvajanju znanja, razvijanju vještina i usvajanju vrijednosti neophodnih za razumijevanje i realizaciju savremenog odgojno-obrazovnog procesa kao osnove pozitivnih društvenih odnosa i zbivanja. Kroz nastavni predmet Didaktiku-metodiku učenici¹ proučavaju zakonitosti učenja/podučavanja/nastave te na taj način uče regulirati, kontrolirati i predviđati događanja u ovim složenim procesima, ali i u drugim organiziranim procesima. Učenje i podučavanje predmeta Didaktika-metodika potiče i osigurava razvoj komunikacijske kompetencije i doprinosi cjelovitom razvoju učenika.

Profil kvalitetnog nastavnika ne čine isključivo njegove profesionalne kompetencije i vrijednosti, nego i njegov lični vrijednosni sistem. Uloga nastavnika kao odgajatelja podrazumijeva prenošenje tih vrijednosti na nove generacije. U tom kontekstu, od izuzetne važnosti u okviru nastave didaktike-metodike jeste suptilni proces vrijednosnog profiliranja budućih nastavnika kojima je nužno prenijeti one vrijednosti koje jesu zadate predmetnim kurikulumom, ali i univerzalne ljudske vrijednosti kao što su jednakost, pravda, sloboda, poštovanje različitosti, inkluzivnost, odgovornost itd.

U profesionalnom smislu kvalitetno didaktičko-metodičko obrazovanje razvija kod učenika/budućeg nastavnika kreativnost i fleksibilnost u složenim nastavnim situacijama, ali i prilagođavanje postupaka odgoja i obrazovanja društvu koje se stalno mijenja. Takav učitelj će moći poučiti učenike onome što Delors navodi kao imperativ suvremenog doba – *učiti znati* (vladanje širokim općim znanjem uz razvijanje sposobnosti učenja kao pretpostavke cjeloživotnog učenja), *učiti činiti* (svladavanje stručnih kvalifikacija i kompetencije snalaženja u raznim životnim situacijama), *učiti živjeti zajedno* (poticanje razumijevanja i poštovanjem međuovisnosti) i *učiti biti* (razvoj osobnosti).

Društvo očekuje da škola/odgojno-obrazovni sistem „iznjedri“ kvalitetne stručnjake različitih profila koji će pored stručnosti odražavati i pozitivne vrijednosne orijentacije, odnosno očekuje mlade ljude koji će moći odgovoriti sve složenijim zahtjevima suvremenog doba. Očekivanja pojedinca su usmjerena ka kvalitetnom i ispunjenom životu. Nastavnici su oni koji u ovom procesu imaju najveću ulogu u školi (dakako, pored svih drugih faktora koji utječu na razvoj jedne ličnosti). Stoga obrazovanje i odgoj budućih nastavnika je jedan od najvažnijih i najodgovornijih zadataka koji stoje pred društvom u cijelosti.

¹ U ovom predmetnom kurikulumu pojam učenik i nastavnik odnosi se dosljedno na muški i ženski rod.

Ukoliko ovako razumijemo ulogu nastavnika doprinos predmeta Didaktika-metodika kao „oruđa“ jednog nastavnika na putu postizanja značajnih društvenih i individualnih ciljeva je neupitan.

Komunikacijski pristup učenju i podučavanju didaktike-metodike unaprjeđuje komuniciranje na maternjem jeziku, tj. učenik izražava i tumači koncepte, misli, osjećanja, kako usmenim tako i pismenim putem. „Učenje učenja“ kao ključna kompetencija posebno dolazi do izražaja u okviru izučavanja ovog predmeta budući da je učenje jedan od fundamentalnih pojmova didaktike. S obzirom na prirodu nastavnih sadržaja didaktike-metodike i formuliranih očekivanih ishoda, do izražaja dolazi razvoj kreativno-produktivne kompetencije, posebno kroz izradu učenjskih priprema, planova, radova. Dakako, samoinicijativnost i poduzetnost su sve važnije kompetencije koje kroz didaktiku-metodiku učenici razvijaju, a u svjetlu posmatranja nastavnika kao nekog ko „upravlja razredom i procesima učenja i podučavanja“.

Učenik se usmjerava na analiziranje savremenih didaktičkih sistema i općenito nastave kao specifične ljudske djelatnosti, usmjerava se na vođenje argumentirane rasprave i argumentirano zastupanje vlastitih rješenja. Učenje didaktike-metodike kod učenika potiče kritičko promišljanje nastavnog procesa i nastavnih umijeća kao nečega što je učenicima vrlo blisko pa sve do nivoa općeg propitivanja pojma učenja i podučavanja kao kategorije svojstvene čovjeku i prisutne u svim okolnostima i fazama života.

Predmet Didaktika-metodika pripada društveno-humanističkom području. Principi i zakonitosti koji se podučavaju u okviru ovog predmeta također se proučavaju i u okviru srodnih predmeta društveno-humanističkog područja: Pedagogija, Psihologija, Sociologija, Filozofija. Upravo to interdisciplinarno otkrivanje principa i objašnjavanje zakonitosti omogućava učenicima razumijevanje složenog odgojno-obrazovnog procesa čime se stvaraju i veće mogućnosti za naučno objašnjavanje i reguliranje nastave kao iznimno značajnog procesa za pojedinca i društvo. Naučno objašnjavanje, tako postaje način promišljanja važnih društvenih zbivanja i u širem smislu učenikov opći pogled na svijet. U navedenom procesu svoj doprinos daju i druge nauke/predmeti koji su neodvojivi od savremene nastave Didaktike-metodike kao što su: Informatika, Etika, Historija itd.

Pristup učenju didaktike-metodike je komunikacijski, sa saradničkim i interaktivnim učenjem kao dominantnim, a uz primjenu raznovrsnih metoda i tehnika učenja i podučavanja. Kao produkt ovakvog pristupa učenik razvija asertivnost, umijeće uspješnog komuniciranja, sposobnost konstruktivnog i kulturnog izražavanja vlastitih stavova, zna prepoznati i izbjeći razvoj predrasuda i stereotipa. Načelo konstrukcije i samoregulacije, te načelo socijalne interakcije su od posebnog značaja u nastavi didaktike-metodike. Naime, svojom prirodom i sadržajima koje obuhvata, ovaj nastavni predmet potiče učenika na samostalan rad i aktivan mentalni napor, konstruisan je tako da teži ka smanjenju nastavnikove regulacije a jačanju učenikove samoregulacije. Dakako nastava je idealan prostor za socijalnu interakciju budući da sama po sebi podrazumijeva kontinuiranu (direktnu i indirektnu) interakciju između učenika i nastavnika, ali i učenika međusobno.

Predmet Didaktika-metodika se izučava u gimnazijama u pedagoškom izbornom području u trećem razredu 3 nastavna sata sedmično (105 nastavnih sati godišnje) i četvrtom razredu 3 nastavna sata sedmično (90 nastavnih sati godišnje).

B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA

1. Razumijevanje i snalaženje među stručnim didaktičkim i metodičkim spoznajama, pojmovima, teorijama, klasifikacijama i drugim oblicima naučnih objašnjenja, uključujući sposobnost primjenjivanja naučno utemeljenih spoznaja u objašnjavanju i realizaciji savremenog odgojno-obrazovnog procesa.
2. Osposobljavanje za samostalan i timski rad na kreativnom i logičkom rasuđivanju didaktičko-metodičkih elemenata nastave, u procesu odgajanja za demokratiju i fokusiranja na aktivan položaj učenika, odnosno dugoročno poticanje aktivnog društvenog angažiranja i zauzimanja za pozitivne vrijednosti u nastavi i izvan nje (pravda, tolerancija, nediskriminacija po bilo kojemu osnovu i sl.).
3. Zauzimanje argumentiranog kritičkog stava prema pojavama i procesima koji se odnose na nastavu/odgoj i obrazovanje, uključujući i promoviranje važnosti uloge obrazovanja za cjelokupno društvo.
4. Razvijanje komunikacijskih vještina, vještina argumentiranja i prezentiranja, dijaloških sposobnosti, sposobnosti slušanja, konstruktivnog kritičkog odnosa prema tuđim stavovima, uključujući načelno priznavanje drugog i drugačijeg.
5. Poticanje na promišljanje o važnosti profesionalnih i ličnih kompetencija učitelja za kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa i zadovoljstvo učenika kao preduvjeta uspješnog učenja.
6. Orijentisanje ka „učenju učenja“ i paradigmi cjeloživotnog učenja općenito, s akcentom na nužnost cjeloživotnog učenja nastavnika.

C/ OBLASNA STRUKTURA PREDMETNOG KURIKULUMA

A/ Naučno-teorijsko i istraživačko područje

Navedeno predmetno područje temelji se na klasičnom određenju didaktike-metodike kao naučne discipline koja se odnosi na procese podučavanja i učenja u nastavi svih nivoa obrazovanja i sadržaje svih predmeta, a njen fokus je na procesima obrazovanja budućih nastavnika. Unutar ove oblasti polazi se od stajališta da se od didaktičko-metodičke teorije može očekivati kvalitativne efekte za nastavu. Dakako, ovim ne umanjujemo značaj i važnost vlastitih iskustava učenika, ali unutar didaktike-metodike vlastita iskustva nužno se moraju uređivati, odnosno podići na novi, viši nivo spoznaje. Stoga se objašnjenje procesa učenja, podučavanja, nastave nužno mora zasnivati na naučnim spoznajama i poznavanju razvoja didaktičko-metodičke misli kroz historiju kako bi se učenici, koji izučavaju ovaj predmet, udaljili od laičkih interpretacija didaktičkih fenomena. Dakle, potrebno je učenike kontinuirano upućivati na distinkciju objektivnih faktora od subjektivnih interpretacija budući da je takav pristup osnova razumijevanja sadržaja u ostalim oblasnim područjima. Učenici se potiču na kritičko mišljenje i zaključivanje kroz: situiranje didaktike-metodike kao naučne discipline uključujući i pravce njenog razvoja kroz historiju, sadržaje koji se odnose na metodologiju naučnih istraživanja, samu nastavu ovog predmeta koja će biti predmetno-naučno utemeljena, didaktičko-metodičku izradu egzemplarnih nastavnih modela i nastavnih jedinica, kroz učeničke radove koji su zasnovani na naučno dokazanim činjenicama i saznanjima, kao i naučno praćenje i vrednovanje istraživačkih učeničkih projekta itd. Učenici tragaju za dokazima, konfrontiraju ih, uočavaju zakonitosti, oprezni su u generalizacijama a otvoreni za preispitivanje dokaza, pa čak i didaktičkih teorija i sistema. Ovakav, naučno utemeljen, argumentirano kritički način razmišljanja naći će svoju svrhu ne samo u okviru didaktike-metodike, nego u različitim područjima svakodnevnog života mladog čovjeka kao aktivnog građanina.

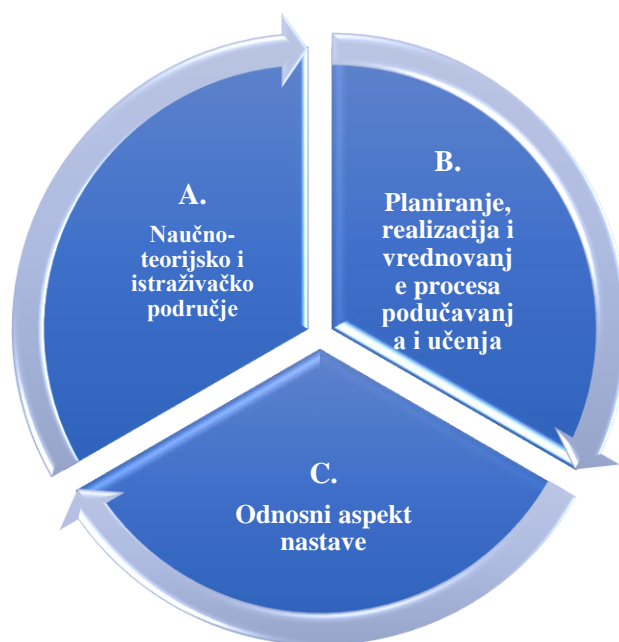
B/ Planiranje, realizacija i vrednovanje procesa podučavanja i učenja

Pored naučno teorijskog promišljanja kao osnove u okviru predmeta Didaktika-metodika se nužno i kontinuirano referira na praksu, odnosno na krucijalno važni „susret“ učenika, podučavatelja i sadržaja. Dakako, teorijski zasnovana, usmjeravana i vođena pravila su od neprikosnovenog značaja za smislenu pedagošku praksu. Ipak, sloboda nastavnika prilikom planiranja, izbora načina i sredstava za realizaciju podučavanja zahtijeva, pored općih kompetencija, kvalitetno pripremljene nastavnike, pri čemu predmet Didaktika-metodika ima nezamjenjivo mjesto. Budući da je jedan od najvažnijih zadataka didaktike-metodike planiranje nastave kao institucionalizirane i planske djelatnosti to je i planiranje vrlo važno u kontekstu obrazovanja nastavnika. Didaktika-metodika u užem smislu, predstavlja instrument uspješnog nastavnog vođenja i nezamjenjiva je podrška u pripremanju nastave. U tom kontekstu učenici u okviru ovog predmeta ovladavaju mehanizmima planiranja i realizacije uspješnog nastavnog procesa koji će, kao takav – uspješan, rezultirati različitim benefitima za pojedinca i društvo.

Razmatranje i proučavanje svekolikih nastavnih formi u svakom trenutku naglasak stavlja na zajedničke aktivnosti nastavnika i učenika (od planiranja, preko realizacije do vrednovanja), što ima dugoročne obrazovne, ali i odgojne efekte.

C/ Odnosni aspekt nastave

Neodvojivo je sve ono što didaktika-metodika izučavaju od onog što se, u konačnici, zbiva između učenika i njegovog nastavnika. Unutar ove oblasti taj aspekt smo nazvali odnosnim aspektom koji je u mnogim nastavnim programima relativno bio zanemaren i nerijetko bivao dijelom isključivo „skrivenog kurikuluma“. Međutim, didaktičko-metodički čin je uvijek interpersonalno djelovanje i ponašanje. Odgojno-obrazovni proces koji se događa za vrijeme nastavnog sata je zapravo komunikacijski proces i čin međuljudskog odnosa u kojem podjednako važnu ulogu ima i sadržaj i odnos učenik-nastavnik i odnos učenik-učenik. U tom smislu možemo reći da je nastavni sat određen poznavanjem i primjenom pravila komunikacije i djelovanjem koje ona ima (razgovor, govorno izražavanje, dijalog, interakcija, neverbalna komunikacija...) kao i kvalitetom odnosa koji nastaje tokom odgojno-obrazovnog procesa. U središtu ove oblasti nalazi se omogućavanje nastavne komunikacije i uspostavljanje uspješnih odnosa, a u širem smislu povezana je i sa jezičko-komunikacijskom pismenošću na maternjem jeziku i kulturnim izražavanjem. Nastavnik su-djeluje s učenikom, pomaže mu da sam dođe do znanja/cilja i ne teži ga nadvladati. Kroz sadržaje unutar ove oblasti, ali i pedagoškim kompetencijama koje kreiraju pozitivnu razrednu klimu, učenik/budući nastavnik upoznaje načine uspješne komunikacije u nastavi kao svojevrsnog „mosta“ između teorije i prakse i razumijeva važnost kreiranja pozitivne socijalne i emocionalne klime za uspješnu realizaciju onoga što je planirano. Stoga, nastava didaktike-metodike se realizuje slijeđenjem paradigme koja ističe važnost odnosnog aspekta u nastavi, tj. kroz zajednički rad i komunikaciju učenika i nastavnika.

Shema 1: Oblasna struktura predmetnog kurikuluma Didaktika-metodika

D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI**GIMNAZIJA****3. razred gimnazije /105 nastavnih sati godišnje/**

Oblast: A/ Naučno-teorijsko i istraživačko područje	
Ishod učenja	Razrada ishoda
A.III.1. Učenik razumije i interpretira didaktiku/metodiku kao naučnu disciplinu i uočava njene implikacije u svom okruženju.	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretira historijski razvoj didaktičke misli. • Definiira didaktiku i metodiku i argumentira njihovu međusobnu vezu. • Identificira i objašnjava temeljne didaktičke pojmove. • Objašnjava predmet i zadatke didaktike i metodike. • Poznaje etimologiju pojma didaktika, razumijeva odnos pedagogije, didaktike i metodike i argumentirano o tome raspravlja, kao i odnos filozofije, društvenih nauka i nauka o čovjeku prema didaktici i metodici. • Analizira razvoj didaktike i metodike u prošlosti i sadašnjosti i u skladu s tim, projicira moguće buduće tokove razvoja. • Pokazuje vještinu upravljanja informacijama iz različitih izvora koristeći odgovarajuće resurse (printani i web sadržaji) utemeljenu na poznavanje naprednijih dostignuća u području didaktike i metodike.
Poveznice sa ZJNPP	DHP-5.1.3
Ključni sadržaji	
Teorijski pristupi (sociocentrički, pedocentrički, emancipacijski, naučni, umjetnički ...) i osnovni pojmovi didaktike- metodike (didaktika, metodika, odgoj, obrazovanje, odgojno-obrazovni proces, subjekti odgojno-obrazovnog procesa ...). Didaktika kao naučna disciplina. Pojam/definicija, predmet i zadaci didaktike-metodike. Didaktičke ideje najznačajnijih filozofa i pedagoga (Ratke, Komensky, J. J. Rousseau, Pestalozzi, Herbart, Ziller, Montessori, Stainer i dr). Međusobni odnos didaktike i metodike i njihov položaj u sistemu drugih nauka.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Budući da sadržaji u okviru ovog ishoda predstavljaju prvi učenikov susret sa nastavnim predmetom Didaktikom-metodikom kao naučnom disciplinom i dominantno su teorijski, vrlo je važno u ovoj fazi učenicima sadržaje predstaviti na zanimljiv način, koristeći se raznovrsnim oblicima i metodama rada kako bi se pobudio i zadržao interes učenika za ovu oblast. U tom kontekstu, također poželjno je aktivno uključiti učenike u diskusije i grupne rasprave. Preporučuje se frontalni oblik rada uz svrsishodno korištenje savremene nastavne tehnologije. Individualni oblik rada će se primijeniti kroz rad s učenicima na pisanju jednog seminarskog rada koji će prezentirati pred odjeljenjem, npr. predstaviti neki od izvornih tekstova pedagoških klasika (npr. Komensky...). U okviru ovog ishoda formulisati jedan domaći zadatak koji će podrazumijevati korištenje različitih izvora. Cilj je svakom od aktivnosti poticati kod učenika samoorganiziranje i uključiti ga u planiranje i realizaciju nastavnog sata. Od učenika se očekuje priprema i provedba preuzetih zadataka u skladu s načelima savremene nastave i posebnim naglaskom na samostalni rad. Saradničkim učenjem razvijati vještine rada u timu i uvažavanja različitosti kolega.	
A.III.2. Učenik objašnjava i kritički argumentirano se postavlja prema nastavi i učenju/ podučavanju u nastavnom procesu.	<ul style="list-style-type: none"> • Poznaje i elaborira pojmove nastava, učenje, podučavanje te argumentirano diskutuje o njihovim zakonitostima.

	<ul style="list-style-type: none"> • Kritički se osvrće na naučne i nenaučne interpretacije nastavnog procesa. • Osposobljen je za kritičko razmatranje i vrednovanje aktivnosti učenja i podučavanja. • Uočava važnost kvalitetnog obrazovanja/ nastave za pojedinca i društvo. • Pokazuje vještinu upravljanja informacijama iz različitih izvora koristeći odgovarajuće resurse (printani i web sadržaji) utemeljenu na poznavanje naprednijih dostignuća u području didaktike-metodike.
Poveznice sa ZJNPP	DHP-5.1.3
Ključni sadržaji	
<p>Nastava kao specifična ljudska aktivnost (Pojam i smisao nastave, Razvoj i perspektive nastave, Interdisciplinarnost nastave, Teorije nastave), Učenje i podučavanje u nastavnom procesu (Učenje i podučavanje kao didaktički problem, Veza učenja i podučavanja, Faktori koji utječu na učenje, Vrste i metode učenja...). Priroda naučnog zakona: Zakoni/principi/pravila nastavnog rada (Princip očiglednosti i apstraktnosti, aktivnosti i razvoja, sistematičnosti i postupnosti, racionalizacije i ekonomičnosti, historičnosti i savremenosti i dr). Obrazovanje i nastava: ciljevi, zadaci (obrazovni, odgojni, funkcionalni), Bloomova taksonomija ciljeva, ishodi učenja i sadržaji.</p>	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Sadržaji u okviru ovog ishoda su poznati učenicima na nivou implicitnih teorija. U nastavi je poželjno iskoristiti ta „predznanja“ kako bi se na kraju obrazovnog perioda mogli izvesti zaključci o laičkom i naučnom gledanju na nastavu, učenje i podučavanje. Primjenjivati analizu literature i stručnih web izvora kojima će se argumentirati iznesena stajališta i opservacije. Pored nastavnikovog izlaganja, učenici mogu npr. napraviti esej na temu „Moj pogled na nastavu/učenje/podučavanje nekad i sad“. Na primjeru nastavne jedinice (po vlastitom izboru) učenici će formulisati ciljeve i zadatke/ishode učenja koji se odnose na istu. Ova nastavna jedinica će biti obrađivana i sa ostalih aspekata pripremanja nastave, te učenici mogu kreirati portfolio/mapu u kojoj će sukcesivno odlagati svoje priloge. U odjeljskim raspravama kontinuirano promicati ideju o važnosti kvalitetne nastave za svakog pojedinog učenika i osmišljavati diskusije u kojima će učenici uzeti aktivnog učešća. Saradničkim učenjem razvijati vještine rada u timu i uvažavanja različitosti drugih učenika. Poticati sistemsko opažanje nastave kojoj prisustvuju i ukazivati na važnost postavljanja adekvatnih ciljeva.</p>	

Oblast: B/ Planiranje, realizacija i vrednovanje procesa podučavanja i učenja	
Ishod učenja	Razrada ishoda
<p>B.III.1. Učenik analizira i donosi adekvatne didaktičko-metodičke odluke u nastavnim situacijama.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Razlikuje i objašnjava socijalne oblike rada, nastavne metode i sredstva nastavnog rada i primjenjuje ih u razradi nastavnog sata. • Primjenjujući spoznaje iz Didaktike-metodike, objašnjava svrhu i smisao kombiniranja različitih oblika, metoda i sredstava nastavnog rada i adekvatno primjenjuje u razradi scenarija nastavnog sata. • Kritički promišlja stanje i probleme nastave (koju pohađa) s aspekta oblika, metoda i sredstava nastavnog rada. • Prisustvuje jednom nastavnom satu kao posmatrač i daje kritički argumentiran osvrt. • Pokazuje sposobnost samostalnog i timskog rada (reflektiranje, propitivanje, rasprava), te kritički vrednuje vlastiti rad i rad drugih u smislu odabira metoda, oblika i sredstava nastavnog rada. • Daje kritički osvrt na nastavne medije u svjetlu e-učenja i savremenog medijskog okruženja.

	<ul style="list-style-type: none"> • Pokazuje maštu i kreativnost u planiranju nastavnog sata. • Uočava važnost cjeloživotnog učenja u ovoj oblasti, te razvija senzibilitet prema cjeloživotnom učenju kao ličnoj životnoj orijentaciji.
Poveznice sa ZJNPP	-
Ključni sadržaji	
<p>Oblici nastavnog rada (frontalni, grupni, individualni, individualizirani, rad u parovima, pedagoška radionica). Kombinovanje oblika nastavnog rada. Različite klasifikacije nastavnih metoda - Klasifikacija nastavnih metoda na verbalne, vizuelne i prakseološke. Metode nastavnog rada i njihov međusobni odnos. Sredstva (mediji, tehnologija) nastavnog rada. Značaj nastavnih sredstava - klasična i savremena nastavna sredstva i pomagala. Izbor i stvaralačka primjena nastavnih oblika, metoda i sredstava.</p>	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Budući da ova tematska oblast, uvjetno rečeno, predstavlja „stavljanje oruđa za rad“ u ruke budućeg nastavnika, preporučuje se mnoštvo očiglednih sredstava, navođenja primjera (video i printani materijali, nastavne pripreme, primjeri dobrih i loših odluka i sl.). Preporučuju se pristupi koji će akcentirati lična iskustva učenika. U tom kontekstu, svaki od učenika bi na primjeru jedne nastavne jedinice (za koju su već formulisali cilj i zadatke/očekivane ishode) trebao dati pismeni i usmeni prijedlog izbora nastavnih metoda, oblika i sredstava za tu nastavnu jedinicu uz obrazloženje vlastitih odluka. Nastavnik organizira javne prezentacije učeničkih ideja i rješenja nakon čega slijedi diskusija i kritički osvrt, pri čemu je nužno voditi računa o argumentiranosti i međusobnom komuniciranju učenika. Pri tom poticati i vježbanje strategija za timsko učenje kao što su reflektiranje/promišljanje, propitivanje i rasprave. Cilj je do kraja obrazovnog nivoa (III razred) na primjeru odabrane nastavne jedinice kreirati nastavnu pripremu sa svim njenim sastavnicama (a koja će biti jedan od ključnih elementa vrednovanja učeničkih postignuća).</p>	
<p>B.III.2. Učenik uočava i razumije logičku povezanost među etapama nastavnog rada, intepretira smisao i primjenjuje pravilnu artikulaciju u različitim tipovima nastavnog sata.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje i analizira etape nastavnog rada i primjenjuje ih u oblikovanju nastavnog sata. • Objasnjava elemente artikulacije sata i primjenjuje ih u oblikovanju nastavnog sata. • Poznaje i procjenjuje specifičnosti pojedinih tipova nastavnog sata, pokazujući to na iskustvenom primjeru. • Pokazuje sposobnost samostalnog i timskog rada (reflektiranje, propitivanje, rasprava), te kritički vrednuje vlastiti rad i rad drugih u smislu artikulacije određenog tipa sata. • Razvija sposobnost učenja putem rješavanja problema u novim situacijama (na primjerima učeničkih pismenih priprema). • Kritički analizira sadržaje u okviru ovog ishoda na primjeru nastave kojoj prisustvuje i na osnovu različitih izvora koristeći se konstruktivnom komunikacijom. • Usklađuje profesionalne vještine planiranja, vođenja, učenja/podučavanja i vrednovanja. • Razvija vlastite poglede u svjetlu obaveze cjeloživotnog učenja.
Poveznice sa ZJNPP	-
Ključni sadržaji	
<p>Etape nastavnog rada (planiranje, pripremanje, organizacija, realizacija, verifikacija). Artikulacija nastavnog sata (konceptcija i smisaona struktura nastavnog sata, makro i mikroartikulacija - uvodni, glavni i završni dio nastavnog sata. Tipovi nastavnog sata (sat obrade novog gradiva, sat ponavljanja, sat utvrđivanja/ provjeravanja usvojenosti nastavnih sadržaja, kombinirani nastavni sat).</p>	

Preporuke za ostvarenje ishoda

Sama nastava treba odražavati poštivanje načela pravilnog artikuliranja pojedinog tipa nastavnog sata. Nastavna priprema koju kreira učenik doživljava završnu fazu u okviru koje učenik artikulira nastavni sat u skladu s didaktičko-metodičkim spoznajama do kojih je došao. Finalnu pismenu pripremu učenik prezentira javno. Ukoliko to okolnosti omogućavaju učenik može realizirati/odglumiti svoju pripremu pred grupom kolega/odjeljenjem. Pismena priprema i usmena argumentacija predstavljaju završni rad učenika u okviru ove oblasti i u skladu s tim nastavnik i vrednuje ove radove. Preporuka je da u vrednovanju nastavnih priprema učestvuju svi učenici koji će doprinijeti svojim argumentiranim i utemeljenim kritikama.

Oblast: C/ Odnosni aspekt nastave

Ishod učenja	Razrada ishoda
<p>C.III.1. Učenik razumije uslovljenost uspješnosti odgojno-obrazovnog procesa poznavanjem i kvalitetom odgojno-obrazovne komunikacije.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Komuniciranje u nastavi shvata kao važan faktor školskog (ne)uspjeha i (ne)zadovoljstva. • Prepoznaje važnost književno-korektnog verbalnog komuniciranja nastavnika, kao i neverbalnih aspekata komunikacije i primjenjuje u svakodnevnom komuniciranju. • Identificira slabosti jednosmjerne komunikacije u kontekstu interakcije s nastavnikom i saradničkog učenja. • Usklađuje interpersonalne i pedagoške kompetencije. • Kritički gleda na apersonalizaciju komunikacije koja prati razvoj medija i uočava nezamjenjivost personalnog komuniciranja u nastavi. • Kritički se odnosi prema nasilnoj komunikaciji u nastavi („ti-govor“) i potencira nenasilno komuniciranje („ja-govor“) na relaciji učenik-nastavnik.
<p>Poveznice sa ZJNPP</p>	

Ključni sadržaji

Interakcijski i komunikacijski karakter nastave. Odgojno-obrazovna komunikacija: Priroda i vrste odgojno-obrazovne komunikacije: Interpersonalna, intrapersonalna i masovna komunikacija; Personalna i apersonalna komunikacija; Verbalna i neverbalna komunikacija; Jednosmjerna i dvosmjerna komunikacija; Neposredna komunikacija i telekomunikacija; Autoritarna i demokratska komunikacija; Nasilna i nenasilna komunikacija.

Preporuke za ostvarenje ishoda

Preporučene metode rada u okviru ostvarivanja ovog odgojno-obrazovnog ishoda su verbalne metode (izlaganje, razgovor, diskusija, prezentiranje...) putem kojih će se insistirati na jezičkoj korektnosti, sadržajnoj smislenosti i primjenjivanju naučenog u okviru teme o komunikaciji. Posebno se preporučuje pedagoške radionice koje imaju za cilj unapređenje i usavršavanje komunikacijskih vještina. Također, preporučuje se navođenje ličnih iskustava učenika ili primjere iz neposrednog ili šireg okruženja koji će jasno demonstrirati ključne sadržaje (npr. prihvatljivi načini pozdravljanja u različitim kulturama itd.). Poželjno je zadavati individualne i grupne projektne zadatke koji će stajati u službi osobnog razvoja učenika u ovoj oblasti. Preporuka za pripremu sadržaja u okviru ovog ishoda: Odgojno-obrazovna komunikacija, Bogner L Matijević M.: *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005; str. 357-371.

4. razred gimnazije /90 nastavnih sati godišnje/

Oblast: A/Naučno-teorijsko i istraživačko područje	
Ishod učenja	Razrada ishoda
<p>A.IV.1. Učenik objašnjava i upoređuje različite didaktičke sisteme i na bazi toga daje argumentiranu kritiku razredno-časovnog sistema.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrira opću razinu poznavanja didaktičkih sistema, te sposobnost analiziranja, sintetiziranja i vrednovanja u području didaktičko-metodičke teorije i prakse. • Razlikuje i objašnjava pojedine modele alternativnih škola i otvoren je za pluralnost različitih pedagoških koncepcija u radu. • Analizira implikacije alternativnih škola u odnosu na tradicionalnu, s posebnim osvrtom na specifičnosti odgojno-obrazovnog sistema u Bosni i Hercegovini. • Osposobljen je za korištenje relevantnih izvora.
<p>Poveznice sa ZJNPP</p>	<p>DHP-5.1.3</p>
Ključni sadržaji	
<p>Didaktički sistemi – određenje didaktičkih sistema. Razredno-satni sistem. Dalton plan. Winetka plan. Jena plan. Summerhillski model. Škola bez razreda. Pedagoško-didaktičke koncepcije, organizacija i praksa važnijih alternativnih škola (Montessori sistem, Waldorfska škola, Mannheimski sistem, Projekt - metoda i dr.).</p>	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Kroz individualne i grupne radove učenika, slušanje izlaganja, te kroz razgovor i raspravu poticati učenike da uočavaju i diskutiraju prednosti i slabosti pojedinih didaktičkih sistema. Učenika poticati na kritičko promišljanje razredno-satnog sistema u poređenju sa alternativnim. Kao završni zadatak (grupni ili individualni) učenik osmišljava „vlastiti didaktički sistem“ koji predstavlja javno pred drugim učenicima (po mogućnosti i u digitalnom okruženju). Diskusijama i radionicama, koje uslijede, poticati razvoj kritičkog mišljenja s ciljem zaključivanja o nužnosti preispitivanja didaktičko-metodičkih rješenja u pojedinim sistemima. Elemente „svog sistema“ učenik može skupljati u učeničkoj mapi (printanoj ili elektronskoj), a ostvarenje ishoda se vrednuje formativno, pri čemu nastavnik neizostavno cijeni učenikovu samostalnost i njegove objektivne mogućnosti. Za polazište pri ovladavanju odgojno-obrazovnim ishodom predlaže se rad na starijim i savremenim tekstovima, a prema načelima postupnosti i aktualizacije. Po mogućnosti s učenicima posjetiti neku odgojno-obrazovnu ustanovu u lokalnoj zajednici koja djeluje prema nekom alterantivnom didaktičkom sistemu.</p>	
<p>A.IV.2. Učenik shvata da metodologija didaktike-metodike omogućava naučno objašnjavanje pojava, njihovo reguliranje i predviđanje razvoja, te realizira jednostavno istraživanje iz predmetne oblasti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Objašnjava osnovne pojmove metodologije istraživanja u didaktici - metodici. • Vlada osnovnim statističkim pojmovima i primjenjuje osnovne/uobičajene statističke postupke u didaktičkim istraživanjima. • Razumijeva značaj istraživačkog rada u didaktici - metodici i općenito obrazovanju. • Prepoznaje koristi istraživanja za poboljšanje neposredne didaktičko-metodičke prakse. • Prosuđuje o izboru primjerenog istraživačkog pristupa u skladu s problemom istraživanja. • Kreira projekat istraživanja i elaborira faze njegove izrade. • Provodi jednostavan istraživački zadatak iz područja didaktike-metodike i interpretira mogućnosti poboljšanja neposredne didaktičke prakse. • Razumijeva važnost etičnosti u istraživanju i primjenjuje principe etičnosti u svom istraživanju i oblikovanju pisanog rada (citiranje, referisanje).

	<ul style="list-style-type: none"> • U pismenoj i usmenoj formi prezentira rezultate svog istraživanja (koristi naučni jezik i poštuje pravila korektnog pismenog i usmenog izražavanja na maternjem jeziku). • Argumentirano „brani“ rezultate istraživanja primjenjujući načela konstruktivne i nenasilne komunikacije. • Unaprjeđuje vlastite profesionalne vrijednosti i profesionalnu etiku.
Poveznice sa ZJNPP	DHP-5.1.2 DHP-5.1.3
Ključni sadržaji	
<p>Značaj istraživanja u didaktici-metodici. Metodologija didaktičko-metodičkih istraživanja. Vrste istraživanja. Metode i postupci u istraživanju. Istraživački instrumenti. Osnove statističke obrade podataka u didaktičkim istraživanjima (Odabiranje uzorka istraživanja, vrste uzoraka; Naučne metode prikupljanje, analize i statističke obrade podataka). Etičnost u didaktičko-metodičkim istraživanjima. Projekt/nacrt istraživanja – dijelovi, planiranje, dizajn. Analiza i interpretacija istraživačkih rezultata i izrada izvještaja o istraživanju. Vrste naučnih i stručnih tekstova.</p>	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Primjenjujući frontalni oblik rada i upotrebljavajući raznovrsne nastavne materijale učenicima prenijeti osnovna znanja koja se odnose na metodologiju istraživanja u didaktici kako bi razumjeli didaktiku i/ili metodiku kao primijenjenu naučnu disciplinu. Kroz cjelokupnu predmetnu oblast akcentirati nužnost etičnog postupanja u istraživanju i razlikovanja naučnog od nenaučnog tumačenja nastavnog zbiljanja. Tokom ostvarivanja sadržaja u okviru ovog ishoda dominantan je rad učenika na mikro istraživačkom projektu, što podrazumijeva maksimalnu uključenost učenika u sve etape istraživanja, posebno u dijelu izbora istraživačkog problema kojima će se baviti. Preporučuje se nastavniku da obrada pojedinih nastavnih sadržaja bude praćena individualnim i grupnim zadacima za učenika. Finalni rezultat je istraživački rad koji učenik/grupa učenika javno prezentira i „brani“ pred kolegama u atmosferi argumentirane rasprave i saradničkog učenja kroz koje će se poticati uočavanje veze „uzrok -posljedica“ te sposobnost analize i sinteze. Neophodno je kontinuirano upućivanje učenika na rješavanje problema s kojima se suočavaju tokom izrade istraživačkog zadatka, te na analizu referentnih izvora.</p>	

Oblast: B/ Planiranje, realizacija i vrednovanje procesa podučavanja i učenja	
Ishod učenja	Razrada ishoda
<p>B.IV.1. Učenik razumije dijalektički odnos među faktorima nastavnog rada, te argumentirano diskutuje o specifičnim oblicima nastavnog rada.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Razlikuje elemente didaktičkog trougla i argumentira potrebu njegovog „proširivanja“. • Uočava odnose između faktora nastavnog rada i interpretira ih. • Razlikuje specifične oblike nastavnog rada. • Poznaje specifičnosti rada s učenicima s teškoćama u razvoju i nadarenim učenicima, uočava elemente prilagođenog obrazovnog programa i iznosi argumentirane prijedloge za unaprjeđenje. • Argumentirano raspravlja o didaktičko-metodičkim implikacijama učenja i obrazovanja putem virtualnih sistema. • Kritički analizira, vrednuje i ocjenjuje samostalan i grupni rad. • Razvija senzibilitet prema cjeloživotnom učenju kao osobnoj životnoj orijentaciji.
Poveznice sa ZJNPP	-

Ključni sadržaji	
<p>Faktori nastavnog rada – učenik, nastavnik, sadržaj. Didaktički trougao i njegove proširene forme. Specifični oblici nastavnog rada (izborna, fakultativna, dopunska dodatna itd.). Metodika rada s učenicima s poteškoćama u razvoju i darovitim učenicima. Didaktičke i metodičke implikacije učenja i obrazovanja putem virtualnih sistema (e-education, e-learning, e-teaching, virtual education, virtual classroom, distance education, e-Twinning).</p>	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Preporučuje se diskutirati s učenicima o didaktičkom trouglu/četverouglu/šestouglu itd. U samoj analizi ne akcentirati elemente didaktičkog trougla same po sebi, nego svaku pojedinu vezu među elementima. Poseban akcenat staviti na odnos nastavnika prema odnosu učenika sa sadržajem. U okviru specifičnih metodika/oblika nastavnog rad poželjno je ostvariti saradnju sa institucijama i stručnjacima različitih profila (po mogućnosti posjete) te u što većoj mjeri uključiti učenike. Ukoliko to objektivne mogućnosti ne dozvoljavaju, u što većoj mjeri uključiti učenike u vježbe planiranja i evaluacije programa za učenike s teškoćama u razvoju i nadarene učenike. Diskutirati o iskustvima online nastave u vanrednim okolnostima i mogućnosti ove nastave u „normalnim“ uvjetima. Preporučuje se izrada zadataka za tri različite grupe učenika: kritički osvrt učenika na relacije među pojedinim elementima didaktičkog trougla, izrada prilagođenog edukativnog programa (po vlastitom izboru) i esej na temu „Online nastava“.</p>	
<p>B.IV.2. Učenik prepoznaje vezu između planiranja/očekivanih ishoda i vrednovanja, i vrednovanje u nastavi posmatra kritički.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje etape i aspekte planiranja i programiranja, te vrednovanja odgojno obrazovnog procesa. • Analizira jedan NPiOP uvažavajući kurikularni pristup nastavi u okviru kojeg se fokus stavlja realizaciju učenikovih potencijala, a ne realizaciju programa. • Planira i vrednuje ishode učenja vezane uz sadržaj predmeta koji izučava. • Razlikuje pojmove vrednovanja i ocjenjivanja i razumijeva složenost tih procesa. • Razlikuje i diskutira formativno i sumativno ocjenjivanje. • Raspravlja o važnosti vrednovanja u nastavi i učešću učenika u procesu planiranja vrednovanja. • Osmišljava i primjenjuje tehniku procjenjivanja i ocjenjivanja postignuća učenika. • Razumijeva važnost kreiranja nacionalnog kurikuluma kao osnove kvalitetnog obrazovanja. • Kritički analizira samostalan i grupni rad.
<p>Poveznice sa ZJNPP</p>	<p>-</p>
Ključni sadržaji	
<p>Planiranje i programiranje nastave. Nastavni plan. Nastavni program. Metodologija planiranja i oblikovanja kurikuluma. Ciljevi nastave. Ishodi učenja. Vrednovanje i ocjenjivanje u nastavi. Pedagoški smisao vrednovanja – vrednovanje kao vid učenja i podučavanja. Sumativna i formativna evaluacija.</p>	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>U ostvarivanju ovog ishoda poželjno je koristiti različite oblike i metode rada, odnosno što više primjenjivati očigledna sredstva (aktualne i relevantne primjere NPiOP, primjere različitih pristupa vrednovanju), dijalog, raspravu, prezentaciju, debatu itd. Preporučuje se koristiti i alternativne izvore informacija (npr. internetske izvore kako bi se saznalo o načinima planiranja i vrednovanja u drugim obrazovnim sistemima). Posebno je važno ukazati na interdisciplinarnost planiranja i programiranja (npr. kurikularni pristup planiranju). Moguće povezati sa ishodom A 4.2. u okviru kojeg bi učenik trebao napraviti izvještaj naučnog istraživanja kurikuluma savremene škole. Također, jedan od mogućih zadataka za učenike može biti formulisanje cilja i očekivanih ishoda za konkretan nastavni predmet. Preporuka za realizaciju dijela koji se odnosi na vrednovanje koristiti Nastavni metod, Slatina M., 1998 – poglavlje: Metod vrednovanja nastavnog rada.</p>	

Oblast: C/ Odnosni aspekt nastave	
Ishod učenja	Razrada ishoda
C.IV.1. Učenik razumije da pažljivo i razumno razvijanje međuljudskih odnosa u školi doprinosi kvaliteti odgoja i obrazovanja.	<ul style="list-style-type: none"> • Objašnjava socijalnu klimu u učionici/školi kroz odnose između nastavnika i učenika te, posljedično, analizira odnose učenika međusobno (saradnički, natjecateljski, agresivni). • Kritički se postavlja prema tradicionalnoj i savremenoj „didaktici podučavanja“. • Razumijeva pojam emocionalne klime i objašnjava na primjerima ugone (radoznalost, sigurnost) ili neugode (dosada, strah) koju imaju učenici i nastavnici na nastavi. • Uočava utjecaj povezanosti i povjerenja u nastavi za razvoj cjelokupne djetetove osobnosti. • Predstavlja nastavu kao zajednički rad nastavnika i učenika, a ne samo učenika. • Teži ka „više učenja“, odnosno razvija senzibilitet ka cjeloživotnom učenju. • Unaprjeđuje i usklađuje kompetencije za saradnju s kolegama i kompetencija za saradnju s vanjskim okruženjem. • Kroz realizaciju nastavnog zadatka, pokazuje razumijevanje pedagoškog takta koji se izražava kroz pedagošku svijest i držanje. • U svakodnevnom funkcionisanju pokazuje tendenciju ka unapređenju međuljudskih odnosa.
Poveznice sa ZJNPP	-
Ključni sadržaji	
Socijalna klima: Dominantno i integrativno ponašanje nastavnika; Autoritarno, demokratsko i indiferentno vođenje; Direktivni i nedirektivni odnos; Odnosi među učenicima. Emocionalna klima (strah-sigurnost, atmosfera dosade-atmosfera učenja itd.). Pedagoški takt. Mogućnost promjena – ka didaktici odnosa.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
U okviru ove oblasti neizbježno je poći od pretpostavke da je didaktički odnos specifična vrsta profesionalnog odnosa, te da razvijenost pedagoškog takta nastavnika predstavlja jedan od uvjeta poticanja pedagoškog takta kod učenika/budućih nastavnika. S tim u vezi, cjelokupna nastava didaktike-metodike treba počivati na temeljima integrativnog i demokratskog vođenja i relacijske kompetencije odgajatelja u okviru kojih će se kreirati atmosfera uključenosti, sigurnosti i učenja. Jedan od zadataka na ovu temu za učenike može biti oblikovanje rada (u obliku po izboru samog učenika – literarni, likovni, prezentacija, video) na temu „Ljudi mogu zaboraviti što si rekao, ali nikada neće zaboraviti kako si na njih djelovao i kako su se osjećali u tvom društvu“. Preporučujemo maksimalnu uključenost učenika u diskusije na ovu temu. Posebno efektne su pedagoške radionice kroz koje bi se analizirali dobri i loši primjeri iz prakse/teorije. Pogledati i diskutirati neki od filmova koji se bave tematikom međuljudskog odnosa i pedagoškog takta (npr. Priča Rona Klarka - istinita i inspirativna priča o učitelju iz malog grada koji je zauvijek promijenio živote učenika iz najgore škole u Harlemu). Preporuka za pripremu sadržaja u okviru ovog ishoda: Odgojno-obrazovna klima, Bogner L., Matijević M.: <i>Didaktika</i> , Školska knjiga, Zagreb, 2005; str. 377-396 i web izvori iz oblasti didaktike odnosa.	

E/ UČENJE I PODUČAVANJE

U procesu učenja i podučavanja nastavnih sadržaja iz nastavnog predmeta Didaktika-metodika nastava je nužno usmjerena na učenika i sam proces njegovog učenja. Mnogi sadržaji koje učenici izučavaju u okviru ovog predmeta pripadaju njihovom svakodnevnom iskustvu. Učenici su u ovom razvojnem periodu posebno motivirani i zainteresirani za analiziranje i kritiku vlastitih (ranijih i aktualnih) iskustva u nastavi. Upravo taj interes i učenikovu želju za dobijanjem odgovora je moguće iskoristiti za podučavanje didaktičko-metodičkih koncepata i teorije. U skladu s načelom fleksibilnosti, nastavu didaktike-metodike (naročito u njenim početnim fazama) potrebno je prilagoditi upravo ovim prethodnim iskustvima i (implicitnim) znanjima kako bi se uspješnije napravila distinkcija između „laičkog“ i naučnog poimanja nastave.

S ciljem razvijanja konceptualnog razumijevanja, ovladavanja znanjima i vještinama iz predmetne oblasti primjenjuju se različite aktivnosti učenja i kombiniranje različitih pristupa, akcentirajući pri tom na saradničko i iskustveno učenje. Preporučeni su (manji) istraživački projekti, učenje usmjereno na rješavanje problema, učenje u školskom i izvanškolskom okruženju, usmjerene diskusije u okviru interaktivne nastave, studije slučaja, debata, pisanje/prezentiranje/demonstriranje priprema i izvještaja, simuliranje, dnevnici/ mape učenja i sl. Nakon što učenik postigne određeni nivo znanja i vještina, tj. stekne bazičnu didaktičko-metodičku pismenost moći će argumentirano diskutirati o nastavi, učenju, podučavanju kako u okvirima didaktike, tako i u svakodnevnom životu.

Cilj ovakvog pristupa jeste ovladavanje vještinama koje će omogućiti učeniku povezivanje znanja iz sve tri oblasti u logički-smislenu cjelinu. S tim u vezi, ciljevi i očekivani ishodi samog predmeta i planiranih aktivnosti trebaju biti jasni i razumljivi svim učenicima. Očekivanja koja se postavljaju pred svakog pojedinog učenika su, dakako, jasno definisana, pozitivna i usklađena sa razvojnim mogućnostima učenika, te kao takva potiču razvoj autonomije i preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje. Ovakav pristup i očekivanja će obezbjediti kontinuiranu uključenost učenika u proces učenja, a dugoročno i orijentisanost ka paradigmi cjeloživotnog učenja općenito.

Nastavnik bira one strategije podučavanja koje omogućavaju ostvarenje postavljenih ciljeva i ishoda učenja i aktivno uključivanje učenika u proces učenja i podučavanja didaktike-metodike: frontalna nastava uz učešće učenika, učenje otkrivanjem i razgovorom u čijem temelju je saradničko i interaktivno učenje, samostalni radovi i učenje koje prati povratna informacija nastavnika i drugih učenika, naglašavanje zajedničkog učešća učenika i nastavnika u procesu učenja, davanje povratne informacije učenicima o njihovom napredovanju potičući time samoregulirano učenje, „stvaranje novih znanja“ s učenicima i ukazivanje (na vlastitom primjeru) na nužnost cjeloživotnog učenja.

Općenito, nastavnik kreira uvjete koji potiču radnu atmosferu i potiču interes za učenje, prepoznaje predispozicije učenika te prilagođava metode i aktivnosti koje će dovesti do veće uključenosti učenika, odnosno do većeg stepena usvajanja, analize, sinteze i primjene sadržaja didaktike-metodike. Učenik se u poticajnom okruženju kontinuirano preispituje i postepeno preuzima odgovornost za svoje učenje i napredovanje. Paralelno s jačanjem učenikove samoregulacije u procesu učenja umanjuje se nastavnikova uloga regulatora učenja, a uvećava njegova uloga moderatora, voditelja, pomagača ... Kako bi se postigli ovi ciljevi nastavu treba usmjeriti ka aktivnom učenju. U procesu aktivnog učenja nastavnik nije usmjeren samo prema

kognitivnom, nego i prema samoreguliranom učenju, u kojem učenik participira svojim iskustvima, idejama, različitim stilovima učenja, mišljenja, djelovanja. Nastavnik potiče iskustveno i saradničko učenje, te akcentira aktivnosti koje su primjenjive u praksi i povezane sa životom. Promijenjena percepcija nastavnika kao voditelja, motivatora, moderatora, mentora, saradnika dobiva i dodatnu dimenziju a to je uloga „izgrađivača odnosa“ i/ili kreatora socio-emocionalne klime. Dakle nastavnik je taj koji omogućuje interakciju i komunikaciju i potiče uključenost i doprinos svih učenika.

Potrebno je svakom učeniku obezbjediti kvalitetno obrazovno iskustvo, bez obzira na njihove svekolike razlike. U tom kontekstu, učeniku se obezbjeđuju uvjeti/resursi koji pomažu da nađe svoj jedinstveni put učenja i pruža mu se povratna informacija o tome koliko je napredovao bez obzira na put koji je sam odabrao. Prepoznaje se, potiče i vrednuje uloženi trud, a napredak se prati poređenjem njegove trenutne i prethodne razine poznavanja/ razumijevanja didaktičko-metodičkih kategorija. U poticajnom okruženju svaki učenik se osjeća cijenjeno i uključeno – njihove međusobne razlike (interesi, sposobnosti, vještine, socijalno i kulturno porijeklo ..) se vide kao bogatstvo i resurs, a ne kao problem koji treba riješiti. Učenik se tako identificira s onim u čemu je dobar, a ne s onim u čemu je slab što u konačnici razvija njegovo samopouzdanje, kako na profesionalnoj tako i na ličnoj razini.

Učenicima se osmišljavaju prilike u kojima će pomagati jedni drugima, sarađivati, slušati jedni druge, dolaziti do rješenja konsenzusom ili kompromisom, zajednički i pojedinačno nositi odgovornost za pojedine odluke (npr. izbor materijala ili aktivnosti). Nastavnik kontinuirano razvija takvo razredno okruženje u kojem se učenici osjećaju sposobno/sigurno/samopouzdan, u kojem smisleno komuniciraju i opušteno raspravljaju (postavljaju pitanja, daju odgovore, argumentirano diskutiraju, kritiziraju, prihvataju kritiku, traže pomoć), u kojem se pogreške vide kao prilika za učenje i „stepenica“ na putu ovladavanja didaktičko-metodičkim rješenjima, u kojem uče sarađivati, tj. kreira atmosferu u kojoj učenici osjećaju zadovoljstvo a ne strah.

Organizacija, odnosno grupiranje učenika u odjeljenju će direktno ovisiti o tipu sata, prirodi obrazovnog sadržaja, specifičnostima pojedinih odjeljenja i sl. Dakako, svaka odluka o organiziranju učenika stoji u službi postizanja produktivne atmosfere na satu i ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda. Nastava didaktike-metodike u mnogim svojim segmentima ne isključuje frontalni rad sa odjeljenjem u cijelosti. Posebno se to odnosi na nastavne sate obrade novih sadržaja ili nastavne sate na kojima se npr. gleda neki video materijal s ciljem kontekstualizacije i utvrđivanja nastavnih sadržaja. Budući da priroda sadržaja didaktike-metodike podrazumijeva saradničko učenje, u tom smislu se preporučuje rad u grupama, posebno na nastavnim satima vježbanja i utvrđivanja. Pri tome je nužno imati na umu da nije svaki grupni rad saradničko učenje, ali da se saradničko učenje isključivo može događati u skupini. Način formiranja grupa je složen i zahtjevan proces, a nastavnik će donijeti adekvatnu odluku na osnovu onoga što zna o odjeljenju u cijelosti, pojedinim učenicima i samom obrazovnom dobru. Dakako, saradničko učenje se može realizirati i kroz rad u tandemu/paru, a posebno je pogodan za nastavne sate vježbanja. Neki od zadataka u okviru nastave didaktike-metodike zahtijevaju individualni rad učenika (npr. na izradi nastavne pripreme) ali će rezultati individualnog rada doživjeti i frontalnu ili grupnu prezentaciju. Učenici se mogu grupirati i u virtualnom okruženju s ciljem razmjene informacija i rada na zajedničkim zadacima.

Planirane aktivnosti koje su usmjerene ka ostvarivanju grupe odgojno-obrazovnih ishoda određuje i nastavne materijale i izvore koji će se koristiti u nastavi. Nastavnik odlučuje koji su to materijali i relevantni izvori za određenu temu i primjereni razvojnoj dobi učenika, njihovim potrebama i interesima. Nastavnik može uključiti i učenike u donošenje ovih odluka čime se potiče njihova samostalnost i odgovornost. Nastavni materijali i izvori za učenike su smisleni i razumljivi, potiču na istraživanje i propitivanje, tj. utječu na razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja. U okviru nastave didaktike-metodike moguće je poticati učenike na izradu vlastitih sadržaja/materijala (npr. rezultati njihovog istraživanja, njihova pismena priprema za nastavni sat i sl.) koje će dijeliti sa drugim učenicima u realnom i virtualnom prostoru čime će se nastavni sadržaji učiniti bližim i zanimljivijima učenicima.

Pored udžbenika i stručne literature iz oblasti didaktike-metodike, preporučeno je i korištenje drugih izvora i materijala (izvornih i prilagođenih) koji će doprinijeti kvaliteti i sistematičnosti nastave, ali i zanimljivosti nastavnih sadržaja. Mogu se upotrebljavati rječnici, enciklopedije (opće i pedagoške), naučni tekstovi iz stručnih (web i printanih) časopisa na bosanskom i stranim jezicima, različiti umjetnički prikazi (pjesme, slike, fotografije, filmovi itd.). Materijale koji nisu prilagođeni korištenju u nastavi/nisu metodičko-didaktički oblikovani nastavnik treba prilagoditi potrebama nastave (npr. neki stručni tekstovi, neke „starije“ publikacije, filmovi/video isječci i sl.)

Budući da nastava didaktike-metodike podrazumijeva česta izlaganja, prezentacije, gledanje različitih sadržaja veliku prednost i olakšicu u realizaciji predstavljaju učionice opremljene računarom, projektorom, televizorom i priključkom na internet. Ovaj segment materijalne opremljenosti učionice je važan i u kontekstu korištenja savremenih informaciono-komunikacijskih tehnologija u nastavi, budući da savremena nastava uključuje i digitalne, interaktivne i multimedijske sadržaje. Preporučuju se i alternativni izvori informacija kao što su referentne internetske baze podataka, zatim korištenje online platformi (Microsoft Office 365, eTwinning i sl.), korištenje interaktivnih online animacija, online provjere znanja, korištenje različitih e-learning modela itd. U današnjem svijetu brzih i neprestanih promjena ovakav pristup može biti presudan u procesu prilagođavanja učenika učenju pomoću novih medija i na koncu općenito razvijanju informatičke pismenosti i kompetencija.

F/VREDNOVANJE U PREDMETNOM KURIKULUMU

Vrednovanje učenikovih postignuća/napredovanja je integralni dio nastavnog procesa. Također, u širem smislu, to je neprekidan proces. Za samog nastavnika to je vrlo delikatan (u socijalno-psihološkom smislu) i složen (u sadržajnom smislu) posao. Za učenike koji izučavaju didaktiku-metodiku kao nastavni predmet, proces vrednovanja, kako ga organizira predmetni nastavnik, istovremeno je primjer kakvo vrednovanje u nastavi može i treba biti.

Polazna pretpostavka/uvjerenje od kojeg se u nastavi didaktike-metodike polazi jeste čovjekova prirodna potreba da se prema svemu vrijednosno odredi (implicitno ili eksplicitno) – kako prema sebi i svom radu tako i prema drugima i njihovom radu. Samim time, i nastava i učenje nisu lišeni različitih vrsta vrednovanja i procjenjivanja. U tom kontekstu, na početku obrazovnog razdoblja (treći i četvrti razred srednje škole) nastavnik sa učenicima elaborira ove (antropološke i društvene) postavke i zajednički s učenicima zaključuje o nužnosti vrednovanja/ocjenjivanja. Nastavnik pojam vrednovanja stavlja u kontekst nastavnih sadržaja koji se tiču vrednovanja i ocjenjivanja kao etape nastavnog procesa općenito (u okviru oblasti B), ali i u kontekst onoga kako će se vrednovanje organizirati na nastavi didaktike-metodike. Stoga, preporuka nastavniku jeste da, u što većoj mogućoj mjeri, uključi učenike u definisanje načina na koji će se tokom školske godine vrednovati učenički radovi i napredovanje u pojedinim oblastima.

Elementi vrednovanja u nastavnom predmetu Didaktika-metodika proizlaze iz odgojno-obrazovnih ishoda u okviru tri definisane oblasti: Naučno-teorijsko i istraživačko područje (Oblast A); Planiranje, realizacija i vrednovanje podučavanja i učenja (Oblast B) i Odnosni aspekt nastave (Oblast C). U sva tri predmetna područja (oblasti) prati se i vrednuje dubina i širina ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda (znanja, vještine, stavovi i vrijednosti). Elementi vrednovanja obuhvataju:

- Znanja o naučnoj utemeljenosti didaktike-metodike i njenom istraživačkom aspektu, o zakonitostima planiranja i realizacije nastave, te komunikacijskom/međuljudskom aspektu nastavnog procesa;
- Sposobnost razumijevanja didaktičko-metodičkih koncepata kojima se stečena znanja sistematiziraju i međusobno povezuju unutar samog predmeta, ali povezuju i sa međupredmetnim temama i drugim (srodnim) predmetima i
- Primjenu stečenih znanja i koncepata na razini analize i sinteze uz kreiranje „novih znanja i koncepata“

Navedeni elementi podrazumijevaju sistematično planiranje vrednovanja u okviru predmeta Didaktika-metodika pri čemu se nastavnik ne oslanja isključivo na tzv. "časove ocjenjivanja". Naprotiv, vrednovanje je kontinuirano, učestalo i redovno tokom cijele školske godine. Ovakav pristup proizlazi iz same svrhe vrednovanja, a to nikako nije isključivo brojana ocjena. Funkcionalno vrednovanje treba obezbijediti praćenje napredovanja učenika, te usmjeravati učenika ka postizanju najboljih mogućih rezultata u predmetnoj oblasti i njegovom individualnom razvoju. S ovim elementima vrednovanja nastavnik učenike treba unaprijed upoznati.

Da bi se navedeni ciljevi vrednovanja mogli ostvariti preporučuju se tri pristupa vrednovanju: vrednovanje naučenoga, vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje koji će se primjenjivati uravnoteženo i komplementarno. Zajednički cilj ova tri pristupa jeste prikupiti dovoljno informacija o učenikovom učenju i napredovanju. Dakako, ove informacije nisu same sebi svrha, nego imaju iznimnu pedagošku vrijednost i za učenika i za nastavnika. Naime, učenik dobiva adekvatnu i vjerodostojnu povratnu informaciju koja ga, kao takva, potiče na samovrednovanje i samoregulirano učenje. Nastavniku, pak, ovako kvalitetno prikupljene informacije omogućavaju da ostvari jednu od najznačajnijih pedagoških svrha – da usmjerava učenikov rast i razvoj do optimalnih granica njegovih individualnih mogućnosti, sposobnosti i nastojanja. Na kraju, ove informacije će imati ključnu ulogu i u formulisanju zaključne ocjene.

Na kraju određenog razdoblja (prema procjeni nastavnika) procjenjuje se ostvarenost ishoda i usvojenost znanja/vještina u okviru sve tri oblasti i ova vrsta vrednovanja rezultira brojčanom ocjenom. No, budući da je vrednovanje neprekidan proces, i ovaj vid vrednovanja treba poimati kao sastavni dio stalnog procesa procjenjivanja i vrednovanja - zapravo nužno ga je shvatiti kao jedan od načina vođenja razvoja učenika i kao jedan vid podučavanja, a ne kao neki završni/finalni/krovni čin. U tom smislu su opravdane redovne, kratke „blic“ ili tzv. „petominutne“ provjere napredovanja učenika. Dodatni benefit je što se ovakvim pristupom u velikoj mjeri umanjuje strepnja, stres pa čak i strah kod učenika od ispitnih situacija. Nastavnik može koristiti usmene provjere, pismene provjere znanja (sa zadacima otvorenog ili zatvorenog tipa), opažanje prezentacije ili izvedbe učenika u nekoj aktivnosti, (npr. simuliranje nastavnog sata), praktični radovi (npr. istraživanje, kreiranje godišnjeg/ mjesečnog plana), projekti istraživanja, analiza učeničke mape/portfolija (printane ili virtualne), procjena diskusije u kojoj učestvuje učenik, procjena eseja i sl. Ovi oblici vrednovanja se provode prema planu i/ili individualnoj nastavnikovoj procjeni, a iznimno je važno da se vrši uz unaprijed osmišljene kriterijume. Za razliku od vrednovanja koje rezultira ocjenom, vrednovanje može i treba rezultirati povratnim informacijama i razmjenom iskustava o procesu učenja i nivou ovladanosti odgojno-obrazovnim ishodima.

Kurikulum nastavnog predmeta Didaktika-metodika kao jedan od najvažnijih svojih ciljeva promovira dosezanje samostalnog i samoreguliranog učenja kod učenika. Za ostvarenje ovog cilja nastavniku se preporučuje da na primjeren način uključi učenika u proces vrednovanja (dakako uz podršku i pomoć nastavnika) i u trećem i četvrtom razredu. Na taj način učenika se podstiče da razmišlja o vlastitom procesu učenja, da postavlja sebi realne i dostižne ciljeve, da odabire primjerene strategije učenja itd.

Nastavnik može iskoristiti praksu koja i do sad nije bila nepoznata učenicima, a to je da ispravljaju i procjenjuju/ocjenjuju vlastite ili tuđe radove, ili da daju kritički osvrt na svoje ili tuđe prezentacije. Pri tom nužno trebaju raspravljati o kriterijumima na osnovu koje su donijeli svoju odluku ili na osnovu kojih mogu prepoznati razine vlastitih postignuća. Objašnjavanjem kriterija vrednovanja nastavnik osigurava učeniku priliku da u procesu samovrednovanja procjenjuje svoj ili tuđi rad na osnovu istih, unaprijed postavljenih kriterija kao i njihov nastavnik. U suprotnom povratne informacije neće imati efekta u poboljšanju samog procesa učenja. Također, nastavnik će upoznati učenike s očekivanim ishodima učenja (za pojedinu nastavnu temu/oblast) kako bi znali „kuda idu“, a što će proces samovrednovanja učiniti efektivnijim. Dakle, nastavnik može primjenjivati i vršnjačko vrednovanje kao oblik saradničkog vrednovanja učenja. Nastavnik pri tom potiče učenika na aktivno uključivanje u vrednovanje postignuća svojih drugova, pomaže im u posmatranju i reguliranju procesa učenja svojom povratnom informacijom. Vršnjačko vrednovanje može uslijediti nakon samovrednovanja.

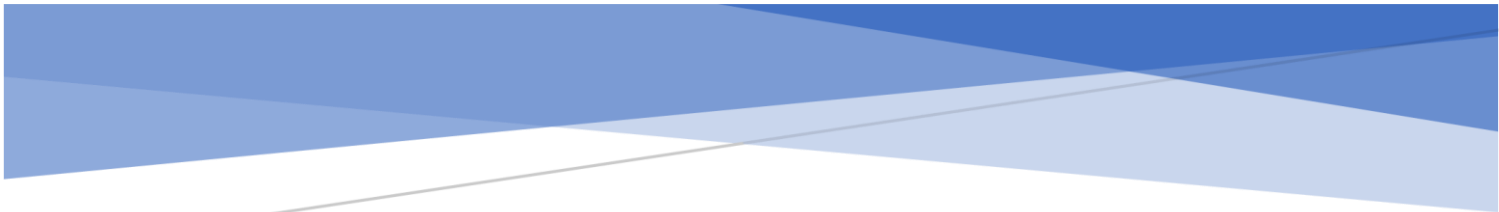
Na primjer, nakon učenikovog osvrta na vlastiti rad, nastavnik može tražiti osvrte drugih učenika na taj rad. Poželjno je da nastavnik usmjerava učenika da prilikom vrednovanja rada svog vršnjaka bude usmjeren na pozitivne strane, a umjesto isticanja negativnih aspekata daje preporuke za poboljšanje tog istog rada. Povratnu informaciju o ovoj vrsti učenja manje daje nastavnik, a više drugi učenici i učenik sam. Na ovaj način učenici će postepeno sve uspješnije usklađivati samovrednovanje i vrednovanje u kojem ih drugi vrednuju, a u konačnici svoje učenje će regulisati samostalno.

Vrednovanje se odvija i tokom učenja i podučavanja, a povratna informacija predstavlja njegov važan segment. Nastavnik prikuplja informacije o procesu učenja, a interpretacija tih informacija pomaže da učenici unaprijede proces učenja, a nastavnici podučavanje. Ovakvim pristupom nastavnik naglasak stavlja na sam proces učenja. Važno je da nastavnik ove informacije prikuplja redovno, nenametljivo i integrirano u svakodnevnim situacijama učenja. U tom smislu važan izvor informacija su one dobivene interakcijom (učenik-nastavnik; učenik-učenik). Metode vrednovanja koje se preporučuju nastavniku su učeničke mape (printane ili virtualne), anegdotske zabilješke, ciljane ispitivanja za provjeru razumijevanja, opažanja učenika tokom individualnog rada ili rada u grupama, odjeljenske/grupne diskusije i sl. Na ovaj način učenik će dobiti informacije o tome gdje se nalazi na svom putu ostvarenosti ishoda i kako unaprijediti svoje učenje. Nastavnik razmjenu informacija ostvaruje u pozitivnoj atmosferi u kojoj se pogreške shvaćaju kao prilike za učenje te se učenici osjećaju sigurnima kad trebaju primiti ili dati povratnu informaciju drugima.

Na kraju, preporuka za nastavnika jeste da samoevaluirati i unapređuje svoj rad u ovoj složenoj i zahtjevnoj oblasti koji uvijek iznova može i treba biti svježiji i bolji. U tom smislu vrlo korisno za nastavnika može biti poglavlje u knjizi *Nastavna umijeća* (C. Kyriacou) o ocjenjivanju učenikovog napredovanja unutar kojeg autor o ocjenjivanju govori kao o jednom od temeljnih nastavnih umijeća te predlaže listu pitanja za samovrednovanje nastavnika kad je u pitanju ova oblast.

G/PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Nastavu didaktike-metodike mogu izvoditi nastavnici koji su završili odgovarajući četverogodišnji studij i stekli visoku stručnu spremu (VII stepen) i stručno zvanje:
 - profesor pedagogije i psihologije,
 - profesor pedagogije,
 - diplomirani pedagog i psiholog.
- Nastavu didaktike-metodike mogu izvoditi i lica koja imaju završen najmanje II (drugi) ciklus Bolonjskog sistema studiranja u trajanju od jedne godine (60 ECTS bodova) ili dvije godine (120 ECTS bodova) – ukupno 300 ECTS bodova sa bodovima prvog ciklusa, koja su stekla akademsku titulu i zvanje magistra ili ekvivalenta za određenu oblast.

[The main body of the page is blank white space.]

